

Απόσπασμα ἐκ τῆς Ἰταλικῆς
Ἐπιτομῆς τοῦ 1897.

283

Ἡ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ ΤΗΣ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

(ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ)

Τῷ Σωτ. Α. Σταμούλῃ.

Π ὥρας ὀλοκλήρευς ἐθαύμαζον τὴν γαλανὴν καὶ
μαγευτικὴν Προποντίδα ἀφ' ἐνὸς τῶν παραθύρων
τοῦ ξενοδοχείου Μπριστόλ καὶ ἐπὶ ἄλλας τόσας
εἶχον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ βλέπω τὴν ὠραίαν θάλασσαν λείαν,
ὀμαλὴν, γαληνιαίαν, ἤρεμον. Πόσον μὲ θέλγει τὸ μεγα-
λεῖον τῆς θαλάσσης, πόσον μὲ παραγγίζει ἡ ἀφωνὸς τῆς με-
γαλοπρέπειας! Ἀγαπῶ τὸν Μάργαρον μόνον διὰ τέσσαρας
στίχους του, οἱ ὅποιοι μοὶ εἶνε λίαν προσφιλεῖς καὶ ἀγαπη-
τοί. Ζηλεύω, χωρὶς νὰ ἔχω ἀξιώσεις ποιητοῦ, ὅτι δὲν τοὺς
ἔγραψα ἐγώ. Τόσον πολὺ τοὺς αἰσθάνομαι.

«Καυμένη θάλασσα, πῶς μὲ μαγεύεις.
Ἐστ' ἄσωστα βάρη σου τί νὰ φυλᾷς;
Ὅμοια μ' ἐμένανε φοραὶς παλεύεις,
Κι' ὅμοια μ' ἐμένανε φοραὶς γελᾷς.»

Ἠγειρόμην λίαν πρωτὶ καὶ ἀμέσως ἔτρεχον εἰς τὸ παρά-
θυρον καὶ ἐθαύμαζον τὴν Προποντίδα, τῆς ὁποίας τὸ γαλα-
νὸν χρῶμα ἠμιλλᾶτο πρὸς τὰ ἐξαισία χρώματα τοῦ οὐρα-
νοῦ. Ἐνίοτε ἐλαφρὰ πνοὴ ἀνέμου ἐρρυτίδου τῆδε κακεῖσε
τὰ στιλπνὰ ἐκεῖνα ὕδατα καὶ ἀνεγνώριζον ἀμέσως τῆς
σπιλάδεσ, εἰς ἃς τόσον προσέχουν οἱ ναυτικοὶ τῶν μερῶν
μας. Κακὰ καὶ ἀνατρεπτικὰ στοιχεῖα. Ἡ κ. Ζωϊδία—ἡ ξε-
νοδόχος—ἐν τῇ ἀπλότῃ αὐτῆς μοὶ εἶδεν τὸ Προσκυνη-

τάριον τοῦ μακαρίτου Χατζῆ, τοῦ συζύγου της, μὴ δυναμένη νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἄσκοπον ταύτην δαπάνην τοσούτων πολυτίμων ὠρῶν πρὸς θεῶν τῆς θαλάσσης. Ἐφυλλομέτρουν τὰ πεπαλαιωμένα καὶ κυλινδρικῶς ὑπὸ τοῦ χρόνου περιστραφέντα φύλλα του, ἔβλεπον τὰς ἀτέχνους παραστάσεις διαφόρων μοναστηρίων καὶ προσκυνημάτων τῆς Ἁγίας Γῆς καὶ ἱκανοποιοῦν οὕτω τὴν φιλόφρονα ξενοδόχον, ἥτις πάντως εἶχε τὸν ἐγωϊσμὸν ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ μὴ καταδαπανᾶται τόσον ἀσκόπως πολῦτιμος χρόνος... ἴσως καὶ πρὸς σωτηρίαν τῆς ἀμαρτωλῆς ψυχῆς μου. Ἐξ ἅπαντος μετὰ σπουδῆς θὰ ἤναψε κηρίον εἰς τὸν Ἅγιον Ἀγαθόνικον, ὅταν θὰ ἔμαθε ὅτι μετὰ ὀκτὼ μῆνας, ὦ τοῦ θαύματος! μετέβην εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ θὰ φυλάσσω βεβαίως τὴν βίβλον τοῦ Χατζῆ ὡς ψυχοφελέστατον καὶ τιμαλφὸν κειμήλιον καὶ διὰ τοῦς λοιποὺς πελάτας της.

Ἐνίοτε μετέβαινον εἰς τὸ ἐξοχικὸν Μπουσάκι καὶ ἐκεῖ ἐξαπλούμενος ἐπὶ τῆς χλόης, ὑπὸ τὰ πυκνότατα φυλλώματα τῶν δένδρων, ἐθαύμαζον τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἢ τὴν ἐπιτολὴν τῆς σελήνης, τὴν ἀρμονίαν τῶν χρωμάτων, τὴν ποικιλίαν τῶν γραμμῶν καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν εἰκόνων, ἃς ἐσχημάτιζεν ἢ μέχρι τῆς ἀρχαίας Περίνθου ὀρωμένη ἀκτὴ. Κλείω τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ νομίζω ὅτι βλέπω τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν σειρὰν τῶν ἀκρωτηρίων, ὧν τὰ ἀπωτέρω μακρότερα τῶν ἐγγύς καὶ διαδοχικῶς — ὡσεὶ ἐπίτηδες — τεταγμένα, ἀποτελοῦσιν ἐξοχον καὶ θαυμασίαν εἰκόνα, εἴτε χρυσιζόμενα ὑπὸ τῶν τελευταίων ἀκτίνων τοῦ δύνοντος ἡλίου, εἴτε ἀργυρούμενα ὑπὸ τῆς πλησιφαοῦς καὶ μάγου Ἐκάτης. Ὁ ἐπὶ τῆς θαλάσσης χρυσοῦς ποταμὸς, ὁ νυκτερινὸς πέπλος, ὅστις ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐξειλίσσεται, ὁ φλοῖσθος τοῦ κύματος, ἢ ὀροσερὰ πνοὴ τοῦ ἀέρος, ἀνακου-

φίζοντας καὶ ζωογονοῦντος τὴν ζωὴν, σκέψεις τινές ἢ τὰ μάρμαρα τῆς Περίνθου ἀφορμὴν ἔχουσαι, ἢ τὰ τείχη τῆς Σηλυβρίας, ἢ ἰδιὸν τινα στοχασμὸν, ἐπλήρουν τὴν ψυχὴν μυστηρίου.

Αἱ εὐτυχεῖς στιγμαί, ἅς διῆλθον ἐν Σηλυβρία, πολὺ συνέτειναν νὰ μεταβῶ καὶ εἰς τὴν πανήγυριν τῆς πόλεως—τὸ περιάλητον Σηλύβρι-παναῦρῆ, — εἰς τὸ ὁποῖον συρρέουσι ἐκ τε τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν περιχώρων πολλοὶ προσκυνηταί.— Ἄλλοτε πρὶν ἢ ἡ Μεγαλόχαρη ἀναφανῆ καὶ εἰς τὸ Γκιόκ—Σουγιού, ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου, ἢ ἐν Σηλυβρία πανήγυρις διηγοῦνται ὅτι συνεχέντρον μυριάδα προσκυνητῶν, μεταβαινόντων ἐκεῖ καὶ ἐκ θρησκευτικοῦ ζήλου καὶ χάριν ἐμπορίου.¹

Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἡ πόλις τοῦ Σήλου μετεβάλλετο εἰς εὐρείαν ἀγορὰν ζωῶν, τροφικῶν, νεώτερον μὲν καὶ τῶν τσιούτων. Οἱ χωρικοὶ τῶν περὶ τὴν πόλιν ἐφερόν πολλαπλοῦντα πρὸς πώλησιν, ἠγόραζον ἄλλα, αἱ δὲ χωρικαὶ ἀμαξαί των, ἅς ἠδύνατό τις νὰ ἴσῃ μεταβαίνων πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως, ἀπετέλουν ἄλλην πόλιν, ἰδιόρρυθμον, κινητὴν, χρησιμεύουσαι καὶ ὡς οἰκίαι, καὶ ὡς ἀποθήκαι. Καὶ σήμερον τὰ αὐτὰ συμβαίνουσι ἀλλ' ἐν μικρογραφίᾳ. Ἡ γενικὴ καχεξία, ἡ καταλαβοῦσα τοὺς πάντας ἀνέχεια, ἡ ἰδρύσεις ἄλλων κέντρων—πρὸ πάντων ἡ ἐμφάνισις τῆς Μεγαλόχαρης καὶ ἐπὶ τῶν γραφικῶν ὑψωμάτων τοῦ Βοσπόρου, ἐνθα συρρέει ὁ ἄπειρος κόσμος τῆς Κ]πόλεως—μεγάλως συν-

¹ Ἀναφέρεται μάλιστα τὸ ἐξῆς ἀξιοπεριέργον καὶ λίαν χαρακτηριστικὸν ὅτι καὶ εἰς προικοσύμφωνα ἀκόμη ἀνεγράφετο ὡς ὅρος γαμβροῦ ἢ ὑποχρέωσις τοῦ νὰ ὑπάγῃ τὴν νύμφην καὶ εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Σηλυβρίας.

ετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ὠχριάσῃ ἡ περιβάλλητος καὶ μοναδικὴ πανήγυρις τῆς Θράκης, ἣτις ἀπετέλει ἐποχὴν διὰ τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτήν.

II

Ἄτμόπλοιά τινα τῆς *Μαχσουσέ* καὶ ρυμουλκὰ μεταφέρουσιν ἐκ Κ]πόλεως καὶ τῶν προαστείων εἰς τὴν πανήγυριν τοὺς πιστοὺς, τοὺς φυλάσσοντας τὰς ἀρχαίας παραδόσεις. Εἰς ἓν τῶν ἀτμοπλοίων τούτων τὴν παραμονὴν, 7 Ἰουλίου 1895, εἰσῆλθον καὶ ἐγὼ καὶ ἀνυπομόνως περιέμενον τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως, διότι ἐβράδυνε ταύτην κατὰ δύο ὀλοκλήρους ὥρας τῆς ὠρισμένης. Ἐδέχετο ἀδιακόπως προσκυνητὰς, ἐσύριζεν ἀνά πᾶν τέταρτον τῆς ὥρας, πᾶσαι αἱ ὑπαρχουσαι θέσεις κατελήφθησαν, ἐδημιουργήθησαν — οὕτω εἶπεν — νέαι, καὶ ὁ συνωστισμὸς τοῦ πλήθους ἦτο τόσον τρομερὸς ὥστε δὲν θὰ ἦτο εἰ δυνατόν παραδόξον ἂν συνέβαινε αὐστηγῆαι. *Βελόνι νῆοριχνε* καρεῖς δὲν εἶχε μέρος νὰ πῆσῃ, κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν, καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἀπληστίαν τῆς εταιρίας. Εἶχον εἰσιτήριον πρώτης θέσεως, ἀλλὰ καὶ αἱ θέσεις ἐσυγχίσθησαν, καὶ πάντες φύρδην-μίγδην καὶ ὠθοῦντες καὶ ὠθούμενοι ἐπεκαλοῦντο, πιστεύω, τὴν *Μεγαλόχαρην* ἵνα βάλῃ τὸ χέρι της καὶ κινηθῇ ἐπὶ τέλους τὸ κατηραμένον καὶ ἄπληστον σκάφος, ὅπως ἡ αὔρα τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος ὀροσίση καὶ ἀναπαύσῃ ὀλίγον τὰ ἀσφυκτιῶντα ἐκεῖνα ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος στήθη. Ἄφ' ἑνὸς ἡ γέφυρα τοῦ Καρᾶ - κιοῖ, ἀφ' ἑτέρου ἄλλα ἀτμόπλοια, καὶ λέμβοι καὶ ἀκάτια· φωναὶ καὶ συριγμοί, θερμότης, κλάμματα βρεφῶν καὶ ἄλλων παιδίων, ἐστενοχώρησαν τόσον τὰ πλήθη, ὥστε ἕκαστος θὰ ἐπεθύμει, ἂν ἠδύνατο, νὰ ἐξέλθῃ τοῦ βασανιστηρίου τούτου, καὶ νὰ ἀφήσῃ κατὰ μέρος καὶ πανήγυριν, καὶ ταξίματα, καὶ ἄλλα . . .

Εὐτυχῶς τὴν μεσημβρίαν ἀκριβῶς ἐξεκίνησε καὶ πολλοὶ ἐσταυροκοπήθησαν, ἄλλων τὰ πρόσωπα ἐμειδιάσαν καὶ ἄλλοι μὲ τὸ «καλὸ κατευόδιο μας» ἐρρόφων τὴν πρώτην ρακὴν.— Ἐκ τῶν σημαιστολίστων ρυμουλκῶν, ἐπὶ τῶν ἰστῶν τῶν ὑποίων μεγάλαι ἐλληνικαὶ σημαῖαι ἐκυμάτιζον, μουσικαὶ ἀνέκρουον ὕμνους, μετ' ὀλίγον δέ, ἀπηλλαγέντες τῶν τριγμῶν τῶν σανίδων τῆς γεφύρας καὶ τῶν ἀνατιναγμάτων τῶν κάλων τοῦ ἀτμοπλοίου, κατεκηλούμεθα ὑπὸ τῶν σμαραγδίνων ὑδάτων τοῦ Βοσπόρου καὶ περιχαρεῖς ἐχωροῦμεν πρὸς τὴν γαλανὴν Προποντίδα. Ὁ Κεράτιος κόλπος ἀνεφάνη ἐπὶ μεγάλης ἐκτάσεως ἐκεῖθεν τῆς γεφύρας, καὶ ἡ θαυμασία καὶ ἀπαράμιλλος εἰκὼν τῆς Κ/πόλεως ἄπαξ ἔτι παρίστατο πρὸ τῶν ὀμμάτων μου. Ἡ μαγευτικὴ Πόλις, ὠραία ὡς πάντοτε, ἦν θελητικωτάτη μετὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, καὶ ἐπιλοδύρησαν αὐτὴν εἰς πρώτην ἡμέραν τοῦ θηνοπώρου. Καλλοὶ ἀπερίγραπτοι, χρώματα μὴ οὐκ ἀδύνατα νὰ παρασταθῶσι διὰ χρωστήρας καὶ τέχνου· ἐντέλεια θεία. Ἐντεῦθεν ὁ Βόσπορος, ἐκεῖθεν ὁ Κεράτιος καὶ πέραν ἡ Προποντίς. Διαπλέομεν τὸ ἐκπαγλὸν Βυζάντιον, τὸ ἱερὸν τρίγωνον, ἐφ' οὗ ὑψοῦται ὑπερήφανον τὸ καύχημα τοῦ Ἰουστινιανοῦ . . . Ἴδου ἡ Χρυσούπολις καὶ πολλὰ τῶν προαστείων ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν . . . Λόφοι, βουνά, οἰκοδομαί, κυπάρισσοι, θάλασσα, πλοῖα, πύργος, ἐν ἀνωμάλῳ, ἀλλὰ γραφικωτάτη συγχίσει, ἀποτελοῦσιν εἰκόνα μυθικὴν ὅλως, ἣν ἀδύνατον νὰ ἴδῃ τις ἄλλαχού ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ὁ εὐτυχῆσας νὰ ἴδῃ τὴν φυσικὴν ταύτην εἰκόνα δὲν θὰ εἶχεν ἀνάγκην νὰ χρονοτριβῇ πρὸ τῶν διαφορῶν σκηνογραφιῶν ἐν ταῖς πινακοθήκαις τῆς Εὐρώπης. Ὅλαι αἱ μεγαλοπρεπεῖς παραστάσεις τῶν μουσείων τῆς Βιέννης, τῶν Παρισίων, καὶ ἄλλων πόλεων, τὰς ὁποίας πολ-

λάκις ἀπεθαύματα, ἢ το ἀδύνατον νὰ ὑποστῶσι σύγκρισιν, ἀπλῆν παραβολήν, πρὸς τοιαύτην γοητευτικὴν γραφήν. Σπανιώτατα μόνον τὰ νέφη σχηματίζουσι τοιαύτας ἀνυπάρκτους καὶ φανταστικὰς εἰκόνας, ὅπου πύργοι καὶ ποταμοὶ καὶ ἀκροπόλεις, λαμπρυνόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, πρὸς στιγμὴν γοητεύουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἀμαυροῦνται καὶ ἐξαφανίζονται.

Οἱ ἀφροὶ τῆς θαλάσσης περιβάλλουσι τὰς βάσεις τοῦ πύργου τοῦ Λεάνδρου, ὅπου, κατὰ τὸν μῦθον, ἡ δυστυχὴς βασιλοπούλα δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγη τὸ δῆγμα τοῦ ὄφους, συγχρόνως δὲ νέαι εἰκόνες ἐξελίσσονται πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν. Ἡ Χαλκηδὼν — πόλις τῶν τυφλῶν —, αἱ ἐρατειναὶ νῆσοι, ὁ αἰωνίως χιονοσκεπὴς Ὀλυμπος τῆς Βιθυνίας, πέραν ἅπαντα ἢ μέχρι τοῦ φάρου τοῦ ἁγίου Στεφάνου παραλία, τὰ θαλάσσια τείχη, τὰ γεράσια, οἱ θαλαροὶ κήποι, ἡ ἀμμώδης παραλία, τὰ ἀρχαῖα ἐρείπια καὶ μνημεῖα, οἱ ἐπὶ τῆς θινὸς ἀπαντῶντες τετραυμέναι κίονες, ἡ κεκαυμένη στήλη, ἡ ἀπὸ μεγάλης ἀποστάσεως ἐκ τῆς θαλάσσης μετὰ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας διακρινομένη, μυρία ἄλλα λείψανα παρελθόντος μεγαλείου.

III.

Παρεκάλεσα τὸν παρακαθήμενόν μοι νὰ καθίσῃ ἀναπαυτικώτερον ὀλίγον μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ σφηνωθῶ καὶ πάλιν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου, καί, — πατεῖς με πατῶ σε — ἔκκαμον τὴν περιοδείαν τοῦ ἀτμοπλοίου... Ἄλλὰ πῶς καὶ πόθεν ν' ἀρχίσω τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ περιπάτου μου. Λαὸς ἄπειρος, μεταξὺ αὐτοῦ ὀλίγοι μὴ στάξῃ καὶ μὴ βοῆξῃ.

Ἡ καντάδες καὶ οἱ κανταδόροι διεσκέδαζον πολλοὺς

ὁμίλους. Τί *παρδαλαί* ἐνδύμασιαι, τί πρόχειρα γεύματα, τί «πᾶνε κ' ἔλα». Ὅλα σχεδὸν τὰ προάστεια τῆς Κ)πόλεως ἐξεπροσωποῦντο ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ, τὰ δὲ Ταταῦλα καὶ Ψωμ-μαθιὰ ἀφειδῶς. Ὅλοι οἱ συρμοὶ εἶχον ἀναπετάσει τὴν ση-μαίαν τῆς ἐπαναστάσεως... ἀπὸ τὴν φαναριώτικη μπι-πίλα καὶ τὸ νησιώτικο φακινόλι, τὸν τσεκτιριμέ, ἕως τὴν τελευταίαν παρισινήν μύδαν.

Ἄλλοι ἔθυσον τῷ Βάκχῳ, ἄλλοι ἐτραγουδοῦσαν, ἄλλοι ἔ-τρογον καὶ ἄλλοι—ἴσως καὶ ἐκ τῆς πολυφαγίας—ἐναυτίων.

— Λύσ' τὸν κουρσέ σου, ἀποτείνεται κυρία τις πρὸς τὴν ἀπέναντι αὐτῆς καθημένην· αὐτὸ εἶνε μάτια μου παναῦρι ρεμπέτα· ὅλα λυμένα... Ὁ στηθόδεσμος ἀμέσως ἐλύθη καὶ ὑπεχώρησεν εἰς τὸ τράβα—τράβα τῶν ἰσθμίων γυναικῶν, ἀπαλ-λάξας τὴν φέρουσαν ἀπεχθεῖς ἐπιπέτου. Ἡδύνατο ἤδη ἄνευ φόβου γαυτίας νὰ ἐξακολουθήσῃ πίνουσα.

Ἐκάστη ἐμφάνισις τοῦ στηθόδεσμοῦ ἐπὶ τῆς ἀπέναντι θρακικῆς παραλίας ἀνεστάτου τὰ τρελλὰ πλήθη καὶ ἀνε-τρέποντο *καμινέτα*, ἐχύνοντο *καφέδες* καὶ πλείστοι δὲν ἔ-μενον εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν διαχύσεων τούτων. Περίπατοι— ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ὀνομασθῶσιν οὕτω—ἐντὸς τοῦ ἀτμο-πλοίου—διάφορα παιγνίδια, ἄσματα. Τὸ διὰ τὴν Κωνσταν-τινούπολιν νεάκουστον τότε *Γιὰ Ροῦμπι* ἐτραγουδεῖτο κατὰ προτίμησιν.

Ἐν τῷ πανδαιμονίῳ τούτῳ τὰ δυστυχῆ βρέφη ἐκλαιον ἀδικόπως, ἐβασανίζοντο — ἐξάπαντος ὅλα ταγμένα εἰς τὴν Μεγαλόχαρην—, οἱ δὲ γονεῖς προσεπάθουν διὰ παν-τοίων μέσων νὰ τὰ ἡσυχάσωσιν. Εἶδον αὐτοσχέδιον λί-κνον (ἀνεμόκουνην) καὶ ἐθαύμασα τὴν ἐπίνοιαν τῶν ἐφευ-ρετῶν. Ἀνθρικόν φόρεμα ἐκρατεῖτο ἐκ τῶν ἄκρων ὑπὸ δύο, οἵτινες ἐλίκνιζον τὸ ἐντὸς αὐτοῦ τεθὲν βρέφος.

Μεταξύ τῶν προσκυνητῶν ἀπῆντα τις καὶ τύπους τινάς, τῶν ἰδιαζόντων ἐκείνων τύπων οἵτινες ἐν Κ)πόλει ἡμέρα γῆ ἡμέρα σπανιώτεροι καθίστανται. Ὁ εὐταξίας τῶν Πατρι-
 αρχείων ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ· οἱ *Τσελεμπῆ Γεωργάκηδες*
 καὶ *Τσελεμπῆ Δημητράκηδες* μὲ τὰς μακρὰς ρεδιγκότας
 καὶ τὰ μεγάλα φέσια τῶν ἐξεπροσώπων τὴν νέαν ἐποχὴν,
 τὴν ἀναγέννησιν, τὴν πρὸ 50ετίας, ὁπότε εἶχον παραδεχθῆ
 ἀντὶ τῶν *τζουπέδων* ἢ τῶν *βρακιῶν* τὰ εὐρωπαϊκά, καὶ
 μέχρι σήμερον δὲν ἐννοοῦσι νὰ παρεκκλίνωσι τῶν νεωτερι-
 σμῶν ἐκείνων. Ἀπῆντησα καὶ μέσον τύπον· ἐποχῆς ὁπλ.
 μεταβατικῆς—νεωτέρας—ἀπὸ τῆς νέας εἰς τὴν νεωτάτην:
 Μαύρη ἐξ ἐριούχου ἐνδυμασία, ἀλλ' ἀρχαῖζοντος *ρουθμοῦ*
 εἰς τὰς χεῖρας κομβολόγιον *σιυτεφάνιον* ἔχον κρεμάμενον
 εἰς τὸ ἄκρον βυσσινόχρουν θυσσανῶν *Μανδῆλιον* διπλωμένον
 μεταξωτὸν ἐξεῖχεν ἀπὸ τοῦ θηλακίου τοῦ ἐπανωφορίου καὶ
 ἀδελφάντιν καρπίς ἐκτάμει τὸν καιροῦ ἐπὶ τῆς *Πέδικα* μετὰ
 ἱμάντων (σκαρπίνια), χρωματίζεται περικνημίδες, ἄλυσος ὠ-
 ρολογίου χρυσῆ καὶ χονδρότατη καὶ ἐπὶ πᾶσι φέσι ἀξιζιέ.
 Ἦτο λίαν συμπαθὴς τύπος.

Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν μου εἰς τὴν θέσιν μου ἀπῆντησα νέον
 πρόσωπον, τὸν ἐξάδελφον τοῦ *Μουχτάρη* ἀπὸ τὸ χωρίον *Λύ-
 τρας*, ὅστις ἐκράτει τεραστίων διαστάσεων λαμπάδας καὶ
 διηγεῖτο περὶ τοῦ *Σηλύβρι - ντονουσοῦ* (ἐπάνοδος ἐκ *Σηλυ-
 βρίας*), οὐχ' ἦττον περιλαλήτου τοῦ *Σηλύβρι-παναῦρῆ*.
 Σήμερον ὅμως, ὅτε ἐκ τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν χωρίων τῆς
 δὲν μεταβαίνουσι δι' ἀμαξῶν, αἱ *Λύτραι* — ἔλεγεν — ἀπώ-
 λεσαν τὴν πρώτην αἴγλην καὶ αἱ οἰκίαι τῶν ἀπὸ 150 πε-
 ριωρίσθησαν μόνον εἰς 60 ! Φαίνεται ὅμως ὅτι τὴν γενικὴν
 καχεξίαν, ἣτις πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους ἔχει καὶ ἐκ
 τῆς ὁποίας καὶ αἱ *Λύτραι* πάσχουσιν, ἐλαφρᾶ τῆ καρδίᾳ ἀ-

νέφερον εἰς τὴν μὴ διάβασιν διὰ τῶν Λυτρῶν τῶν πανηγυριστῶν.

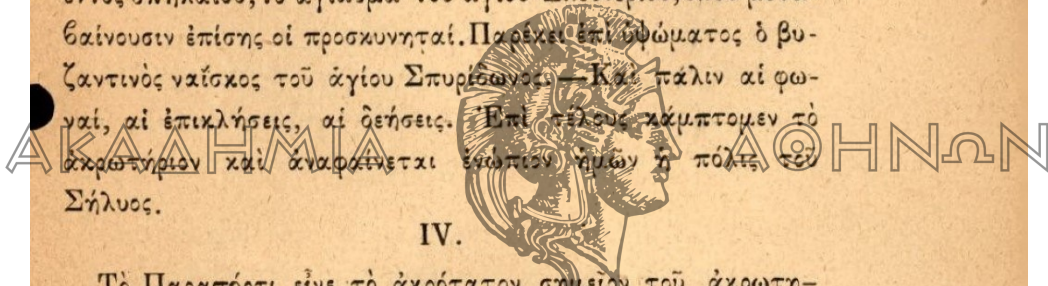
Παρεπλέομεν τὰ διάφορα χωρία, τὰ ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ πέραν. Διήλθομεν τοὺς δύο Τσεκμετζέδες, μικρὸν καὶ μεγάλον, τὴν Καλλικράτειαν, τὰ Δημοκράνγια (Παναγία), τοὺς Γαλοὺς, τὸ Ξάστρο καὶ τῆς Πλεβάτες (Ἐπιβάτας). Ὁραῖα χωρία, γραφικώτατα μακρόθεν φαινόμενα, ἐπὶ τῆς θρακικῆς παραλίας τῆς Προποντίδος . . . Πλησιάζομεν καὶ εἰς Σηλυβρίαν . . . Αἶφνης πολλοὶ ἐγείρονται . . . φωναί: "Ἄη Λευθέρη μου. — Σταυροκοπήματα . . . Ἡρώτησα καὶ ἔμαθον ὅτι ἐκεῖ που ἐπὶ ἀποκρήμνου μέρους, ὑπάρχει, ἐντὸς σπηλαίου, τὸ ἀγίασμα τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου, ὅπου μεταβαίνουσιν ἐπίσης οἱ προσκυνηταί. Παρεῖχε ἐπὶ ὑψώματος ὁ βυζαντινὸς ναῖσκος τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος. — Καὶ πάλιν αἱ φωναί, αἱ ἐπικλήσεις, αἱ δεήσεις. Ἐπὶ τῆς ἀκρωτηρίου καὶ ἀναφαινεταὶ ἐκαστῶν ἡμῶν ἡ πόλις τῆν Σήλυος.

IV.

Τὸ Παραπόρτι εἶνε τὸ ἀκρότατον σημεῖον τοῦ ἀκρωτηρίου, ἀπὸ πυλίδος τοῦ ὑπάρξαντος ἄλλοτε ἐκεῖ τείχους λαβὸν τὸ ὄνομα. Σήμερον εἶνε ἡ πτωχοτέρα ἑλληνικὴ συνοικία, ἀλλὰ καὶ ἡ τὴν λαμπροτέραν θέαν ἔχουσα. Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ Παραπορτιοῦ, κατωφερῆς οὔσα, φέρει πρὸς τὴν ἀποβάθραν, ὀπόθεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον φαίνεται ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ἀρχαίου τείχους τῆς πόλεως.

"Ὅτε καταφθάνουσι τὰ ἀτμόπλοια ἐκ Κ|πόλεως ἡ κατωφέρεια τοῦ Παραπορτιοῦ βρίθει γυναικῶν καὶ παιδῶν.

Πλεῖστοι φιλοξενοῦνται εἰς οἰκίας γνωρίμων, ἄλλοι ἐνοικιάζουσι δωμάτια, καὶ ἄλλοι πληροῦσι τὰ κοινωτικὰ ἰδρύματα, παρθεναγωγεῖα, ἀρρεναγωγεῖα καὶ τὰ τοιαῦτα.

292

Τὰ καφενεῖα, καπηλεῖα καὶ ἄλλα καταστήματα κοσμοῦνται διὰ δαφνῶν, σημαϊῶν καὶ χρωματιστῶν χαρτίων, τριγωνικῶς κεκομμένων, ὡς εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πανηγύρεις τῆς Κ)πόλεως καὶ τῶν πέριξ χωρίων, τὰ δὲ δεσπόζοντα ὄργανα, πλὴν ὀλίγων **μπαντῶν**, εἰσὶν οἱ ἐκκωφωτικοὶ **ζουρνάδες** καὶ τὰ **νταούλια** (τύμπανα), ὀλίγαὶ κιθάραι καὶ μανδολῖνα, πιανίνα ἀναρίθμητα, καὶ μερικαὶ **κάνθαι**.

Αὐτοσχέδιοι ποιηταὶ οἱ κανταδόροι, φιλοδωροῦσι τὰς ὡραίας τῶν παραθύρων ἢ τὰς καθ' ὁμίλους περιπατούσας, διὰ διστίχων, εὐτυχῆς δὲ θὰ θεωρῆται ἐκείνη ἣτις θ' ἀξιωθῆ τοιούτου.

Διὰ τὰς μέχρι πρωίας διασκεδάσεις αἱ ἄδειαι παραχωροῦνται ὑπὸ τῶν ἀρχῶν **μονοῦ** τρία ἡμερονύκτια. Ὅσπιν δὲ χαρὰν προξενοῦν αἱ **πρωταὶ ἡμέραι**, εἰς τόσπιν καὶ περισσοτέραν λύπην βυθίζουσιν αἱ **τελευταῖαι ὡραὶ**.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν τῷ 154 τόμῳ τῆς **Πατρολογίας** τοῦ Migne δημοσιεύεται λόγος Φιλοθέου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σηλυβρίας, ἀκμάσαντος τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα, πρὸς τὸν Ἅγιον Ἀγαθόνικον. Ἐν τῷ μετὰ τὸ περισωθὲν κείμενον σημειώματι ἀναφέρονται τρία θαύματα τοῦ ἁγίου, ὧν τὸ πρῶτον θεραπεία κεφαλαλγίας τοῦ Μανουήλ, ὅστις, ὑποτίθεται, ὅτι ἔκτισε τὸν σήμερον ἔτι σφζόμενον ναὸν τῆς Θεοτόκου πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Ἀγαθονίκου. Βεβαίως πρόκειται περὶ Μανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ Α'. γεννηθέντος τῷ 1120 μ. Χ. διαδεχθέντος τὸν πατέρα του τῷ 1143 καὶ ἀποθανόντος τῷ 1180. Ἡ ἱστορία δὲν γινώσκει—νομίζω—Μανουήλ τὸν Α'. τὸν Ρωμανόν, ὡς Πορφυρογέννητον, ἀλλ' ὁ Φιλόθεος ἀναγράφει αὐτὸν ὡς τοιοῦτον· τὸ δυσάρεστον ὅμως ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν

ἀναγραφὴν: **Βασιλεὺς Μανουὴλ ὁ Πορφυρογέννητος** διακόπτεται ὁ λόγος καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο ἀποβαίνει σκοτεινότατον, μὴ διαλευκαινόμενον καὶ ἐκ τῶν κατόπιν ἐν τῷ σημειώματι ἀναφερομένων. Ἄλλὰ περὶ τούτων οὐ τῆς παρουσίας περιγραφῆς τὸ μόνον, ὅπερ παρεκβατικῶς δύναμαι νὰ ἀναγράψω ἐνταῦθα εἶνε ὅτι ὁ Φιλόθεος ἐν τῷ λόγῳ του τούτῳ λίαν ἐπαινεῖ τὴν Σηλυβρίαν καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Καὶ περὶ μὲν τῆς πόλεως ἀποφαίνεται ὅτι ἔχει λαμπρὰν τοποθεσίαν, τείχη, πύργους, ἐπίπεια, προάστεια, ἀμιλλωμένη πρὸς τὰς πόλεις τὰς σημαινομένας διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος των, ἐξιουμένη πρὸς ἄλλας καὶ ὑπερφέρουσα κ.τ.τ. Περὶ δὲ τῶν κατοίκων ἀποφαίνεται ὅτι εἰσὶν ὀπλοφόροι καὶ μάχιμοι ἄνδρες καλοὶ κάγαθοί· τοιοῦτοι καὶ τελευταῖοι ὥστε νὰ ἀποθάνωσιν ἐν πολέμῳ ἐπὶ ἀσπίδα καὶ ὄρου, ἐν βαρβάρων μὴ περιγέγονται ἴσως ὑπὸ πλήθους στρατιῶν.

Ὅτι οἱ Λατῖνοι ἐχυρίσθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, μεταφερομένων πολλῶν κειμηλίων, εἰκόνων, ἁγίων λειψάνων καὶ ἄλλων θησαυρῶν εἰς Ρώμην, πλείσιόν τι ἐναυάγησεν ἀκριβῶς πρὸ τῆς Σηλυβρίας καὶ ἐκ τῶν περιωθέντων ἐκ τοῦ ναυαγίου ἀντικειμένων ἦν καὶ ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἣτις καὶ κατετέθη ἐν τῷ ναῶ τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου. Ἐκτοτε ἡ θαυματουργὸς Παναγία ἔδωκε τὸ ὄνομα καὶ εἰς τὸν ναόν, ὁ δὲ ἅγιος Ἀγαθόνικος τιμᾶται ἐν τῷ ἁγιάσματι του ἐπὶ τοῦ ἐκεῖθεν τῆς πόλεως ἀκρωτηρίου — κατὰ τοὺς Ἄμμους - (Κουμλοῦκι) ὅπου ὑπῆρχεν ἕτερος ναὸς ἰδρυθεὶς ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ μεγάλου δουκός, τοῦ ἐξ Ἀποκαύκων, ὡς ἀναφέρεται ἐπίσης ἐν τῷ σημειώματι, τοῦ ὁποίου τὸ ὕλικόν ἐχρησιμοποιήθη ἴσως κατὰ τὴν γνώμην λογίου Σηλυβριανοῦ, εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ἐκεῖ πλησίον ὑπαρχούσης μεγάλης λιθίνης γεφύρας.

Τὸ ἰδιάζον τῆς εἰκόνας τῆς Θεομήτορος ἐσβέσθη· ὀπισθεν τῆς ἰδίας εἰκόνας ὑπάρχει ἐζωγραφημένη ἡ γέννησις τῆς Θεοτόκου μόλις φαινομένη.

Ὁ σωζόμενος ναὸς ἐστὶ μικρὸς καὶ — κατ' ἐμὲ κριτὴν, — ἄνευ οὐδεμιᾶς σπουδαιότητος, ἐμφαινούσης τὸν αὐτοκρατορικὸν αὐτοῦ κτίτορα· πρόσθετον δὲ μέρος κατὰ τὸ 1833 μετέβαλε τὴν ἀρχικὴν κανονικὴν καὶ ἀρχαϊκὴν του ὄψιν· ἤρυνεν ὅμως αὐτὸν, καὶ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν δὲν δύναται νὰ μεμψῆ τις τοὺς τοῦτο πράξαντας. Εἶχον ἀνάγκην ναοῦ ευρυτέρων διαστάσεων.

Ὁ ἐσπερινὸς καὶ ἡ λειτουργία τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τελοῦνται ἐπισήμως, χοροστατοῦντος ἀφ' ἐσπέρας τοῦ μητροπολίτου καὶ λειτουργούντος τὴν ἐπαύριον. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι οἱ ψάλται ἦσαν λίαν καλλιπῆσαι. Ἀλλὰ τὸ παράχρον ὅτι ὁ ναὸς ξενίζει πολλοὺς τῶν εὐσεβῶν — ἄσκι πρωτοπροφθάσων — καὶ ὁ ἐπισκεπτόμενος αὐτὸν γίνεται μάρτυς σκηνῶν, μὴ συμβιβαστέων ὡς πρὸς τὴν ἱερότητα καὶ ἀγιότητα τοῦ τόπου... Πῶς λαοὶ κρωγμοὶ ὀρνίθων ἀκούονται ἐν μέσῃ λειτουργίᾳ, φωναὶ χηνῶν καὶ νησσῶν... Τὰ στασίδια τοῦ ναοῦ μεταβάλλονται εἰς ἐρμάρια, ἀποθήκας, ὀρνιθῶνας καὶ εἴ τι ἄλλο... Στρώματα, ἐφαπλώματα, προσκεφάλαια καὶ πολλὰ ἄλλα τῶν ἀπολύτων ἀναγκῶν ἀπαντᾷ τις.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν, ὅτε ἠραιώθη ὀλίγον ὁ κόσμος, περιειργάσθη ἀνετώτερον, ἀλλὰ καὶ λεπτομερέστερον τὰ ἐν τῷ ναῷ καὶ εἶδον πολλὰς γυναῖκας νὰ τρώγωσι κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας λειτουργίας καὶ νὰ πίνωσι τὸν καφέν των, τὸν ὁποῖον καὶ παρασκευάζουσιν ἐκεῖ. Οὐ μόνον δὲ τὰ γνωστά *καμινέτα* χρησιμοποιοῦνται πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ *γκαζοτενεκέδες*... Ἐγέλασα διὰ τὴν ἀφέλειαν, ὅτε εἶδον

τὸ ἥμισυ τοῦ δοχείου τούτου τοῦ πετρελαίου μεταβεβλημένον εἰς πύραυνον καὶ χρησιμεῦον διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ καφέ, τὴν ψῆσιν τυροῦ ἢ ἀλλαντος, ἴσως δὲ καὶ φαγητοῦ. Τί φλυαρία κατὰ τὴν πόσιν τοῦ καφέ καὶ ὅποια ἀνακινήσις ἀκανθωδῶν ζητημάτων ! . . .

Πολλαὶ κυρίαί, μόλις φαίνονται ἐγερθεῖσαι, ἡσχολοῦντο εἰς τὰ τὴν ἑαυτῶν κόμμωσιν ἀφορῶντα, μὴ φειδόμεναι ψιμυθίου καὶ διαφόρων βαμμμάτων καὶ φύκους πρὸς ὠραϊσμόν τοῦ προσώπου των. Εἰς ἐπίμετρον τῆς ἐν τῷ ναῷ ἀκαταστασίας αἱ σφυρίκτριαι τῶν παιδῶν καὶ ἄλλα ἄτοπα.

Ἡ πώλησις—ἀφιέρωσις εἰς τὴν Θεοτόκον—μεγάλων καὶ μικρῶν, πρὸ πάντων τῶν παιδίων—γίνεται διὰ περιφορᾶς τοῦ πωλουμένου ὑπὸ τοῦ νεωκόρου ἐν τῷ ναῷ, ὅτε ὁ περιφέρων κηρύττει : « Ὁ Γεώργιος σκλαβῶνα τῆς Παναγίας. »

Εἶτα δίδοται εἰς τὸ παγκάρι ποσόν τι διὰ τὴν πώλησιν, καὶ τότε περιβάλλουσι τὸν λαῖμον τῶν πωληθέντος διὰ λαπτῶν μεταλλικοῦ σύρματος, ὅπερ ἀφαιρεῖται ὑπὸ τινῶν τῶν γονέων τὴν αὐτὴν ἐσπέραν καὶ ἀναστρέφεται εἰς τὰ εἰκονίσματα, ἐπιστρεφόμενον κατὰ τὴν ἐξαγοράσιν, ἀφίεται δὲ ὑπὸ ἄλλων καὶ ἐπὶ ἰκανὰς ἡμέρας—νομίζω τεσσαράκοντα — Ἡ ἐξαγοράσις γίγνεται κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ὅτε καὶ πάλιν πρέπει ποσόν τι νὰ δοθῇ. Σημειωτέον ὅτι τὰ ποσὰ εἰσὶν εὐτελεῖ, πρὸ πάντων κατὰ τὴν πώλησιν.

Πολλάκις ἔρχοντι μετὰ πολλὰ ἔτη, ἵνα ἀγορασθῶσιν· ἐγνώρισα νεάνιδα, ἥτις παιδίον ἐπωλήθη, καὶ ἡ ὅποια πάντοτε ἐπεζήτη εὐκαιρίαν νὰ μεταβῇ εἰς Σηλυβρίαν καὶ ἀπαλλαγῇ ἐκ τοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον χρέους. Ἐγνώρισα καὶ ἀπόφοιτον τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ὅστις μοὶ ἔλεγεν ὅτι ὅταν κερδῆσῃ χρήματα, τότε μόνον θὰ ἐξαγοράσῃ ἑαυτόν.

Ἡ πώλησις αὕτη γίγνεται ἢ πρὸς θεραπείαν ἀσθενείας,

ἢ πρόληψιν τοιαύτης, ἢ πρὸς διάσωσιν τέκνου, ἂν οἱ γονεῖς ἔχωσι τὸ ἀτύχημα νὰ ἀποθνήσκωσι τὰ τέκνα των ἢ ἀπλῶς χάριν προστασίας τῆς Θεοτόκου.

Μεγάλῃς εὐλαθείας ἀξιοῦται παρὰ τῶν προσκυνητῶν, πλὴν τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας, καὶ τὸ ἅγιον λείψανον τῆς ὁσιομάρτυρος Ξένης καὶ ἡ σεπτὴ κάρα τοῦ ἁγ. Ἀγαθονίου, κατακείμενα ἐν τῷ ναῷ. Ἀγίασμα τῆς Θεοτόκου δὲν ὑπάρχει.

VI.

Πρὸ τοῦ ναοῦ καὶ πέριξ αὐτοῦ διάφοροι πωληταὶ πωλοῦσιν εἶδη πολυτελείας. Σχεδὸν ἐνταῦθα ἐστὶν ἡ ἀγορὰ τῶν κοσμημάτων καὶ λοιπῶν εἰδῶν πολυτελείας. Ἐνώτια, ψέλια, κτένες, καρφίδες, περιδέματα.

Ἐνταῦθα ἀπαντᾷ τις καὶ τὰ Ἰθαγενῆ χουχλίδια. Μικρὰ χουχλίδια, συλλεγόμενα πάλαι πρὸ τῆς πανηγυρέως, καταπερῶνται εἰς κλωστήν, βαφονται διὰ διαφόρων βαφῶν καὶ πωλοῦνται ἕκαστον ἀντὶ 10 παραξῶν. Εἶνε τὸ μικρὸν ἐμπόριον τῶν ἰθαγενῶν παιδῶν καὶ φρονῶ ὅτι δὲν ὑπάρχει προσκυνητῆς, μὴ ἀγοράζων τοῦλάχιστον ἐν χουχλίδι, ὡς συνήθως λέγονται.

Αἱ φωναὶ τῶν πωλητῶν ἀκαταπαύστως προσκαλοῦσι τὰς κυρίας καὶ δεσποινίδας. Αἱ περιστεραιὶ τῆς τύχης ἐπίσης δὲν ὑστεροῦσιν. Ὑπάρχουσι καὶ εὐλαθείας ἀντικείμενα. Σταυροὶ, κομβολόγια, εἰκόνες — χάρτιναι κυρίως — φυλλάδες Ἁγίου Ἀντωνίου, Ἁγίου Ἀθανασίου κτλ. Οἱ ἦττον θεωρητικοὶ, ἐξερχόμενοι τοῦ ναοῦ, ἀντὶ παντὸς ἄλλου πωλητοῦ προτιμῶσι τοὺς πωλοῦντας γλεῦκος, καὶ ἀμέσως αἱ στρόφιγγες τίθενται εἰς ἐνέργειαν καὶ ἀφρίζει τὸ κεραμόχρουν ὑγρὸν καὶ ὀρσίζονται οἱ λάρυγγες, ὅτινες ἐκ τῶν διαφόρων ἐν τῷ ναῷ καύ-